

Uhla *Melanitta fusca*

Status. Regularnie spotykana w czasie wędrówki jesiennej, ale nieregularnie wiosną i zimą. W latach 1973-2020 zarejestrowano łącznie 2861 osobników w 361 spotkaniach.

Środowisko. Spotykana była głównie na zbiorniku Zegrzyńskim (79,7% obserwacji i 94 % osobników) oraz na Wiśle (9,7% i 3,8 %) i stawach rybnych (3,9% i 0,8 %). Ponadto uhle widywano na pozostałych, dużych rzekach: Pilicy (3,9% i 0,7%), Bugu (0,8% i 0,3%), Narwi (0,6% i 0,1%). Na żwirowniach spotkana 5-krotnie (1,4%) w łącznej liczbie 9 os. (0,3%). Widziano również ptaka zimującego na Kanale Łasica w Puszczy Kampinoskiej (A. Olszewski).

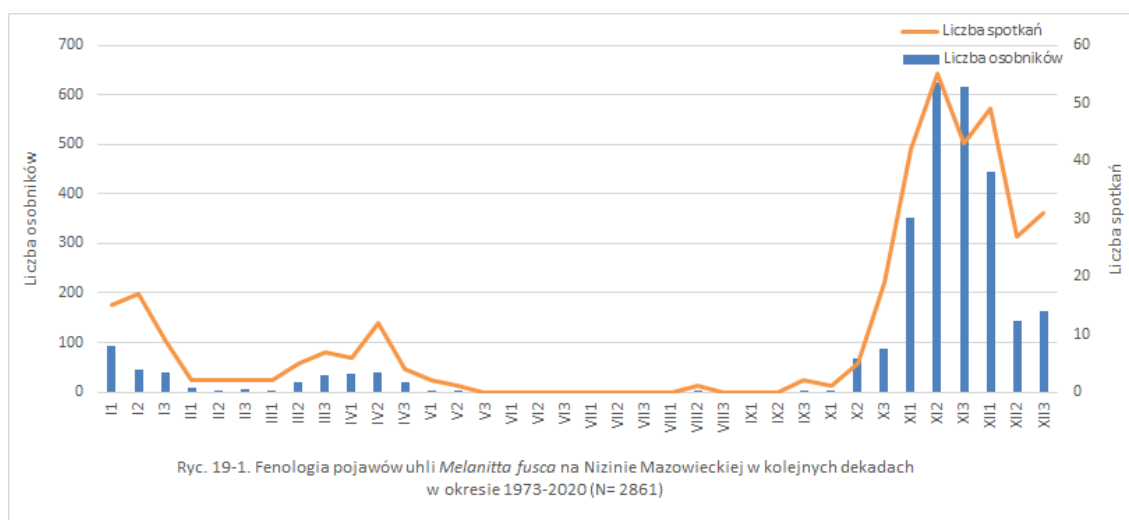

Samica uhli *Melanitta fusca* (fot. S. Turowski)

Zmiany częstości spotkań i liczebności. Taczanowski (1882) uważał uhlę za gatunek rzadki, pojawiający się głównie wczesną wiosną i późną jesienią, niekiedy latem oraz zimujący. W roku 1958 na środkowej Wiśle powyżej Warszawy ptaki zarejestrowano dwukrotnie: 20 I i 6 IV w łącznej liczebności 4 os. (Luniak 1971). Ponadto autor ten podaje stwierdzenia 6 os. innego obserwatora.

W latach 1973-2020 zarejestrowano łącznie 2861 osobników w 361 spotkaniach. Średnio na jedno spotkanie przypadało 7,9 osobnika. W okresie 1973-2020, uhli nie widywano tylko w pięciu latach (1974, 1980, 1982, 1983, 1992), a począwszy od roku 1993 była rejestrowana corocznie, jakkolwiek w różnych sezonach (wiosna, jesień) sytuacja była bardziej zróżnicowana. Najwięcej było lat z wiosenną absencją gatunku, bo aż 32 i tylko 16 sezonów (33%) z wiosennymi pojawami. Corocznie była wiosną notowana w latach 2006-2009 oraz 2017-2019. Jesienią sytuacja była odwrotna, bowiem uhla nie była rejestrowana zaledwie w dziesięciu latach (1973, 1974, 1980-1983, 1986, 1992, 1995, 1999), ale obserwowana aż w 38.

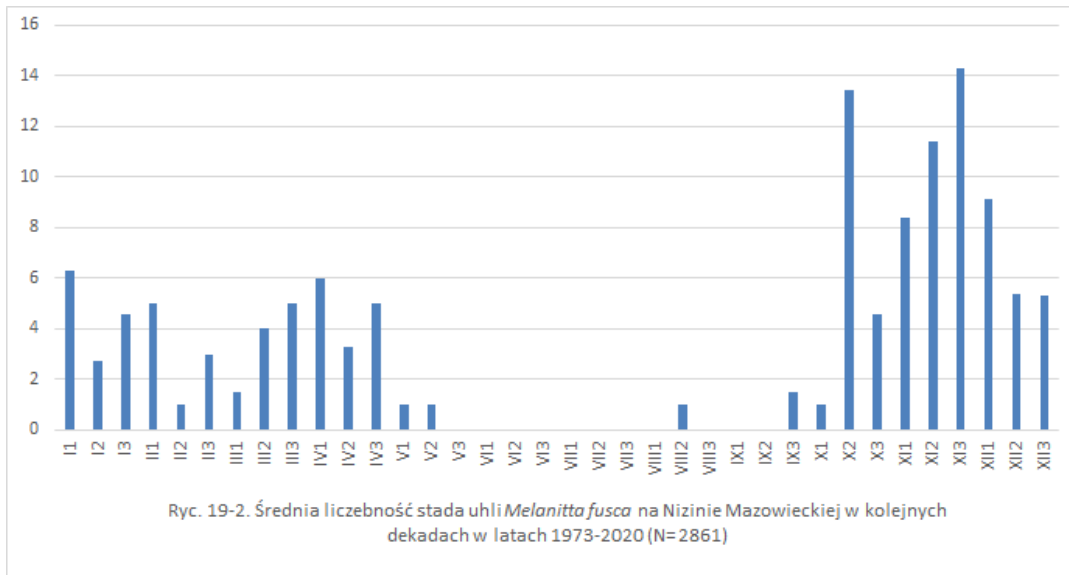
Począwszy od roku 2006 rejestrowano wyraźny wzrost liczby spotkań oraz liczebności uhli w czasie jesiennej wędrówki, a szczególnie obfity nalot (528 os.) zanotowano w roku 2007. W pozostałych sezonach jesiennych rejestrowano maksymalnie do 160 os.

Struktura wiekowa i płciowa w cyklu rocznym. Obserwowano głównie ptaki w upierzeniu samicy oraz ptaków młodocianych. Natomiast samce rejestrowano 19 razy w łącznej liczebności 48 os. Najliczniej samce występowały zimą (48% liczebności), w mniejszym stopniu wiosną (31%) oraz jesienią (21%). Samce w parach z samicą obserwowano zaledwie czterokrotnie, w tym trzy razy zimą i raz jesienią.

Wędrówki. Najwięcej ptaków widziano jesienią (61 %) oraz zimą (33 %), a najmniej wiosną (6 %). Wiosną uhle obserwowano 38 razy w łącznej liczebności 156 os. Wędrówka wiosenna rozpoczynała się w pierwszej dekadzie marca, z najwyższą liczebnością w trzeciej dekadzie tego miesiąca oraz 1. i 2. dekadach kwietnia (ryc. 19-1). Przelot wiosenny kończył się w

maju, w którym obserwowano uhle trzykrotnie: 1 V 1995-samiec na zalewie Ruda koło Mławy (K. Antczak i P. Pagórski); 6 V 2019 – 2 samice na Zb. Zegrzyńskim (D. Raciborski) oraz 17 V 2008 – samiec na stawach Rydwan w pradolinie Bzury (A. i Ł. Kleszcz).

Stadność. Średnia wielkość wiosennego stada wyniosła 4,1 os., a najwyższa (6 os.) była w 1. dekadzie kwietnia (ryc. 19-2). Największe stado wiosenne, liczące 15 os. obserwowano na Zb. Zegrzyńskim w Rygni w dniach 15 III – 7 IV 2019 (D. Kozłowski) i ten 24-dniowy pobyt był to zarazem najdłuższym tego gatunku w okresie wiosennym. Mniejsze stada widziano: 15 IV 2019 – 11 os. na Zb. Zegrzyńskim (D. Kozłowski) oraz 24 IV 2008 – 8 os. na Wiśle w Kobylnicy (A. Różycki, A. Urbanek).

Okres przebywania. Wiosną ptaki na ogół przebywały bardzo krótki i oprócz powyżej wspomnianego bardzo długiego stacjonowania, tylko raz wykazano kilkudniowy pobyt uhl: 22-25 IV 2013 - 8 os. na Zb. Zegrzyńskim na wysokości Arciechowa (E. Szczepankiewicz).

Struktura wiekowa i płciowa wiosną. Obserwowano głównie ptaki w upierzeniu samicy, a samce widywano sześć razy, w łącznej liczebności 15 os. i każdorazowo bez samic. Samce widywano dwukrotnie w każdym z wiosennych miesięcy: marcu (łącznie 6 os.), kwietniu (7 os.) i maju (2 os.). Największe stado samców (6 os.) zarejestrowano na Wiśle w Warszawie 28 IV 1985 (J. P. Cygan) oraz 5 os. w Kobylnicy 27 III 1988 (A. Różycki, A. Urbanek).

Pierwszego **koczującego** ptaka spotkano już 19 VIII 2006 na Wiśle w Warszawie (T. Górny), ale kolejne obserwacje pochodzą z końca września: 21 IX 2013 – 2 samice na Zb.

Zegrzyńskim (E. Szczepankiewicz) oraz 27 IX 2013 – samiec na stawach w Rumoce (P. Pagórski). Liczebność wzrastała do 2. i 3. dekady listopada (ryc. 19-1).

Stadność. Najwyższą, średnią wielkość stada zarejestrowano w 2. i 3. dekadzie listopada (ryc. 19-2). Największe stada obserwowano w listopadzie na Zb. Zegrzyńskim: 94 os. 16-23 XI 2007 (M. Budka i M. Rejmer); stado 65 os. 15 XI 2006 (M. Rejmer), ponadto stado 58 os. obserwowano 28 XI 2007 na Zb. Zegrzyńskim (M. Budka).

Okres przebywania. Najdłużej stacjonujące stada jesienne zarejestrowano na Zb. Zegrzyńskim, na którym w dniach 20 XI – 3 XII 2016 przebywało stado 32 os. (E. Szczepankiewicz, Ł. Matyjasiak) i w dniach 26 XI – 7 XII 2006 stado 14 samców (R. Kraska, T. Górny, M. Sidelnik).

Struktura wiekowa i płciowa jesienią. Prawie wyłącznie obserwowano ptaki w upierzeniu samicy, a samce stwierdzono zaledwie pięć razy – oprócz przytoczonej wrześniowej obserwacji, samce widywano w listopadzie, w tym 3 XI 2012 razem z samicą na Wiśle na wysokości Kozienic (M. Rejmer), a 14 XI 2001 z 6 samicami na Zb. Zegrzyński (W. Błędowski, M. Maziarz). Ponadto stado 6 samców stwierdzono 10 XI 2003 na Zb. Zegrzyńskim (P. Dębowski, Sz. Czernek), a pojedynczego samca-14 XI 1993 na Wiśle pod Magnuszewem (M. Rębiś).

Zimowanie. W okresie zimowym (grudzień - luty) zarejestrowano łącznie 951 osobników w 154 spotkaniach (średnio 6,2 os. na spotkanie). W czasie akcji liczeń ptaków w dolinach rzek w połowie stycznia 1984-2020 uhle były stwierdzono w 18. sezonach (49 %), ale uwzględniając również obserwacje styczniowe dokonane poza tą akcją, uhle były obecne w 22 sezonach (59%), zatem w środku zimy gatunek ten przebywał nieregularnie. Liczebność zimujących ptaków spadała sukcesywnie, począwszy od 1. dekady XII aż do końca II (ryc. 19-1).

Stadność. Najwyższa średnia wielkość stada, wynosząca 9,1 os. przypadła na 1. dekadę XII (ryc. 19-2). Największe stada były obserwowano na Zb. Zegrzyńskim : 37 os. 5 XII 2001 (W. Błędowski, P. Dębowski); 33 os. 3 XII 2016 (Ł. Matyjasiak) oraz 32 os. 7 I 2012 (M. Rejmer).

Okres przebywania. Wyjątkowo długi był pobyt trwający 49 dni na Wiśle w Warszawie dotyczył 9 samic w dniach 15 XII 1985 – 1 II 1986 (J. P. Cygan). Ponadto w dniach 14-28 I 2007 stado 10 samic na Zb. Zegrzyńskim (R. Kraska).

Struktura wiekowa i płciowa. Przeważały obserwacje samic, ale ośmiokrotnie widywano samce, w tym dwukrotnie w parze z samicą w styczniu, a w grudniu - z 4 samicami. Stado 3 samców widziano 28 XII 2005 na Zb. Zegrzyńskim (T. Górny, M. Sidelnik).

Andrzej Dombrowski

Streszczenie. W latach 1973-2020 zarejestrowano łącznie 2861 osobników w 361 spotkaniach. Najwięcej ptaków widziano jesienią (61 %) oraz zimą (33 %), a najmniej wiosną (6 %). Obserwowano głównie ptaki w upierzeniu samicy oraz ptaków młodocianych. Natomiast samce rejestrowano 19 razy w łącznej liczebności 48 os. Najliczniej samce występowały zimą (48% liczebności), ponadto czterokrotnie obserwowano samce w parach z samicą. Największe stada obserwowano na Zb. Zegrzyńskim: 94 os. 16-23XI 2007 i stado 65 os. 15 XI 2006.

Literatura

Taczanowski W. 1882. Ptaki krajowe, Tom I, Kraków.